

על אוואנטוריזם

פרסום ראשון: היינט, 26 בפברואר 1932

שפת המקור: יידיש

א

עשירה היא שפת היידיש; לעתים – אפילו עשירה מדי. לפעמים, הופכת בלשון זו מלה זרה אחת לשתי מלים כשמשמעותן משולשת: והיכן האיש שימצא את מובנה האמיתי, אליו התכוון המשתמש בה. למשל, – הרפתקה ואוואנטוריזם. בפולין אומרים "אוואנטורה", ופירושה שערורייה, פשוט קטטה בפומבי; שמעתי גם את ההגדרה "אבענטויער" (הרפתקה), וזאת דווקא בברדיצ'ב. איזו משתי ההגדרות מתאימה לכוונתי הנוכחית? הנני מתכוון לחיוב: לדרשה לכבוד ה"אוואנטוריזם", להגנתה של תופעה, השנואה על כל אדם רציני, שהיא מטרה לחלומותיהם של צעירים ודוגמותיה מפוזרות בכתבי ז'ול וורן או אלכסנדר דיומא-האב, – ואשר קודם-לכן אפשר היה לחזות בה מעל בד-הראינוע והיא נעלמה עתה לצערנו, אף מהבד, לאחר שהראינוע החל להשמיע צלילים.

על כן אין אלא מוצא אחד – לתאר את תכונותיה של התופעה, אשר את הגדרתה המדויקת אין מכירים. הסימנים הם: ראשית, זוהי פעולתם של יחידים, – בעיקר של יחיד על חשבוננו הוא ואחריותו. המונים אינם יכולים לארגנה – על כל פנים, לא לעתים קרובות. שנית, זוהי פעולה שהסיכון עמה, שיותר סיכויים לה לכישלון, מאשר להצלחה. רחוקה משכר וקרובה להפסד. משום כך בטוחים אנשים רציניים, כי זו תמיד שטות וקלות-דעת. ודווקא על תופעה זו ברצוני ללמד-זכות.

סיכויים להצלחה... אנשים מיושבים בדעתם בטוחים ששיטתם, המחושבת והשקולה, בעלת "סיכויים" היא. ומה מוכיח הניסיון? גזלן הוא הניסיון, שקץ וחצוף, השם ללעג ולקלס "חישובים מדיניים" לעתים לא רחוקות יותר, מאשר קלות דעת אוואנטוריסטית. ודוגמה לכך משמשים מאורעות השנים האחרונות בציונות: הכל היה בה מחושב, מעשי ללא סיכון כלשהו,

ללא כל שמץ של הרפתקנות... והפועל-יוצא, הוא הספר הלבן של פאספילד. לעומת זאת, עדיין לא מש מזיכרונו, כי כל המיושבים בדעתם היו קוראים להרצל "אוואנטוריסט"; ושנים רבות, בטרם הופיע הרצל, היו מכבדים בתואר זה אחרים – למשל את גאריבאלדי, וושינגטון, קולומבוס. אין ספק שאותו יהודי, אשר איים בהלשנה על משה רבנו על כי הוא הרג את קצין המשטרה במצרים, הוסיף לאימו בשפה המצרית דאז: "אוואנטוריסט שכמותך". קשה, קשה מאוד לקבוע היכן מתחילה האוואנטורה, והיכן מסתיימת המדיניות המעשית. שילר אמר: "תכנון בלבד – זה כשלון מחפיר, הגשמה – זה הישג נצחי". הוגה-דעות לא יהודי אחר, צניקן (אך לא כסיל), הביע אותה המחשבה בזה האופן: כל התחלה נחשבת לאוואנטורה – עד הרגע, בו היא הופכת להצלחה.

כה מטושטשים, כה בלתי-ברורים הם תחומי מושג זה שאין ביכולתי להגן עליו בכל עת. להיפך, הנני מוכרח לשמור לעצמי זכות, באם יהיה צורך בכך, להשתמש כלפי מישהו (כפי שעשה זאת אותו מתבולל מצרי כלפי משה רבנו) בהגדרה: "אוואנטוריסט שכמותך". נהגתי כבר פעמים מספר בצורה כזו, וודאי אנהג כך עוד פעמים רבות. הכל תלוי במסיבות, באווירה הכללית, בזמן, בקוניונקטורה – והעיקר, באופי ה"אוואנטורה" בה מדובר. יש ואוואנטוריזם הוא טוב, ויש והוא רע. ברגע זה, במסיבות הנתונות, יש לדעתי להגן על אוואנטוריזם – ראשית כל בגלל כך שהוא הנו היום בלתי-נמנע. לא יועיל לנו מאומה, אף אם כולנו נזעק: "שקט". הלוא כל אחד מאתנו מבין ששקט לא יהיה בתוכנו – ודווקא משום שאין אנו היהודים עדיין פגר, אלא עם חי, וגם הציונות טרם מתה, אלא להפך, היא הפכה קשת-לב, – תודה לאל – קשת-לב וקנאית יותר מאשר בזמן מן הזמנים. ומשום כך, יש לבדוק יפה ולהעמיק חשוב, באם אין זה דבר מועיל ומתאים יותר, לתת הכשר לאוואנטוריזם כלתופעה רגילה במסיבות בלתי-רגילות.

נטפל נא בראשונה בבעיית העלייה לארץ-ישראל. היא אסורה.¹ מה פירושו של איסור זה בשביל ההיגיינה הלאומית שלנו, מובן כבר היום לרבים, ואלה אשר טרם הבינו את הבעיה לעומקה, ילמדו על חשיבותה בקרוב, ודווקא בצורה לא נעימה ביותר. הנני אומר "היגיינה לאומית", מכיוון שהמדובר הוא באמת במצב הרוחני של כל הנוער שלנו. עשרות אלפים מטובי דור שלם קשרו במשך שנים את גורלם בעלייה; אלפי מובחרים מבין הטובים התכוננו לעלייה באופן המעשי ביותר, הפכו על פיהם סדרי חינוכם, נטשו בתי-ספר ואורח חיים הקשור בלימודים, נכנסו בריב עם הוריהם. כל זמן שאפשרית הייתה, לכל-הפחות, עליית אלפים אחדים בשנה, היה בכך כדי לנחם ולהשקיט את האחרים, ואף לנטוע בלבם זיק של תקווה. מה יקרה עתה? עכשיו לא תהיה בכך נחמה, אף אם יינתנו השנה, או בשנה הבאה, מספר אלפי סרטיפיקטים, מכיוון שעכשיו נתברר כבר למעלה מכל ספק, ששליטיה של ארץ-ישראל לא יאפשרו עליה בממדים מתקבלים על הדעת ותשעים אחוז מבין אלה שהכשירו את עצמם להשתתפות בבניין אין להם אף צל של תקווה (כל עוד יישארו בארץ-ישראל השליטים דהיום) לשתף עצמם במו ידיהם בבניין הארץ. רק סומא לא יבחין מה מוכרחה להביא בעקבותיה שאיפה שהושמה לאל, ומאמץ המוני שדוכא.

מה המוצא האמיתי, הפוליטי, ממצב זה, – זו בעיה בפני עצמה וגם צדדית ביחס לנושא עליו מדובר כאן. (נאמתי כבר על כך ולא אני בלבד – הכל נואמים על נושא זה והכל מתנבאים באותו הנוסח ובאותה הלשון). היום מעניין אותי צד אחר של אותה בעיה: הנה, יושב לפניכם צעיר או צעירה, אולי בן או בת שלכם, והם שואלים: "מה עלי לעשות? לא 'אנו' ככלל, אלא אני כפרט, כיחיד? האם עלי לקבל את הדין שגזרה בריטניה? להרכין ראש ולומר: טוב, אהיה ממושמע ואמתין כל עוד אינני מקבל רשיון חוקי, אהיה ילד טוב ואהיה סמוך לשולחנך, אבי, וגם אעזור לך במכירת תפוחי אדמה? אך קיימת סכנה שבמצב זה לא אחזיק מעמד, אבא, והנני עלול לטעות בדרכים עקלקלות, אשר אינן מובילות לציון, אלא בכלל

¹ נכתב בפברואר 1932; אולי אין זה מתאים למצב בדצמבר 1933 – אבל עלול להתאים מחדש למצב בדצמבר של השנה הבאה...

ליציאה לתרבות רעה. ועל-כן אולי מוטב לנסות שיטה אחרת לגמרי – דווקא את שיטת האוואנטוריזם? היכן זה כתוב שכניסה לארץ תלויה אך ורק בוויזה? האם לא מספיק שמעתי את הסיפור על הימים, בהם היו נוהגים 'לגנוב את הגבול'?"

עלינו להיות זהירים מאוד בטרם נשיב לשאלות-הערות אלו. אפשר ללא מאמץ, כהסבר חשבון השניים כפול שניים, להסביר לצעיר שבמקרה זה קשה "לגנוב את הגבול" פי כמה משזה היה בימי רוסיה הצארית. גבולותיה של ארץ-ישראל אינם קלים מבחינה זו: מי הים מצד אחד, תעלת סואץ מהצד השני, אוכלוסייה ערבית עוינת מהצד השלישי והרביעי, ועוד ועוד, מצב הידוע לכולנו, וגם לצעיר המעלה שאלות אלו. אך נהיה זהירים בהסתמכות על אותם החישובים של שניים כפול שניים. המסוכנת ביותר היא האפשרות שחישובים אלה עלולים לשכנעו באמת: מכיוון שבמקרה זה תאבד לו גם ההעזה, החלום האישי האחרון, ותהיה לאקטואלית אותה האפשרות, עליה הצביע בפניך באצבע – של "דרכים עקלקלות שאינן מובילות לציון ומקרבות יותר ליציאה לתרבות-רעה".

ואל נא תסתמכו מדי על חישוב זה. הנני מכיר יפה את גבולות ארץ-ישראל, הם אמנם קשים, אך לא כל דבר קשה הוא גם בלתי אפשרי. אין ברצוני להיכנס בפרטים – אולם אוואנטורה זו איננה גרועה מרבות אחרות וסיכויים לה גם להצלחה וגם לכישלון. דבר אחד ברור: עם, ובעיקר בני הנוער שלו, אסור להם להרכין ראש ולאמור תוך אנחה: מכיוון שהמשטרה אסרה עלינו את הגאולה, נוותר כולנו על הגאולה ונישאר בצייטנות בבתינו. ברור שנמשיך במלחמה למען גאולתנו. והיכן כתוב הדבר, ומה מקור המסקנה הבלתי מעורערת, שבין אמצעיה הרבים של המלחמה נעדר מקומו של האוואנטוריזם? לקחה של ההיסטוריה הוא אחר. ההיסטוריה מלמדת שלעתים קרובות גם אוואנטורה שלא צלחה, הינה אמצעי במלחמה. בפרט – כשאין זו אוואנטורה של יחיד, אלא של יחידים רבים. לא היה רע כלל וכלל לו היו הבריטים נאלצים לערוך מדי בוקר מצוד על צעירים יהודיים, מושיבים אותם בבתי-סוהר ואפילו משלחים אותם מן הארץ, ומחזה זה היה חוזר גם מחר וגם מחרתיים. ואפשר

שלא היה כל כך נורא, לו היו הבריטים מגלים פתאום בתוכנו ארגון מושלם של "מברחים", המביאים יהודים "בלתי-לגליים" לבית הלאומי היהודי, ותובעים לדין פומבי את העבריינים האלה: מי יודע – אולי היה המשפט הזה הופך למשפט בעל פרסום עולמי נגד בריטניה עצמה?

מחמת גילי, שהוא רחוק מלהיות צעיר, איני רשאי לתת עצה במישרין. אולם, אילו הייתי צעיר, הייתי לועג לוויזות שלהם ולאיסורים שלהם. בלתי-אפשרי? ספרו זאת לסבתא, ולא לי. קשה – כן; קשה מאוד – כן; אבל בכך עיקרה של האוואנטורה שמדובר הוא בטיפוס על הרים גבוהים; לגבעות נמוכות אין צורך להעפיל. אילו הייתי צעיר הייתי אולי מתחיל בשיטה חדשה של תעמולה שסמלה היא צפצפה: כן, צפצפה פשוטה מפח, העולה גרושים ספורים. וסימתה של תעמולה זו היתה: צפצפו על חוקיהם ועל איסוריהם! לבריטניה אבדה הזכות לתבוע צל-צילו של יחס כבוד מוסרי כלפי תחיקתה בארץ-ישראל. כל פעולתה בארץ-ישראל הנה פגיעה במוסר וביושר; כפי שבזנו לתחיקה הצארית, כן עלינו להתייחס לשלטונה של בריטניה בארצנו. בידיה של בריטניה הכוח הפיסי, והיא יכולה לעשות שם כרצונה; אבל שם אין לה יותר תוקף מוסרי. חלף הזמן בו הרגשנו שמחובתנו לתמוך בשלטון הבריטי בכל יכולתנו המוסרית, גם כשהיה הדבר בלתי-נעים ולא נוח. עבר, חלף! עתה, השלטון הבריטי בארץ-ישראל הינו עוול גלוי, מעשה של אי-צדק ציני, משולל כל הצדקה מוסרית: כל פעולה נגד חוקיו של שלטון זה הוא צו המוסר, בכל מקום הניתן לפגיעה, בכל הזדמנות שאפשר ל"צפצף" עליהם – יש למהר ולעשות זאת למען לא יהיה מאוחר...

ג

ניקח את ארץ-ישראל גופא ואת היישוב.

היישוב איננו שבע-רצון, אין הוא מצפה יותר לטובות מהממשלה, אלא להפך, לרעות. אם כן, מה פירוש "לצפות"? להמשיך ולשתף פעולה עם הממשלה? להמשיך ולסייע בידיו של מיסטר פרנץ' בהכנת "הדו"חות" שלו? ואולי אף ללכת ל"פרלמנט", אותו עומדים להקים

בקרב כדי להימצא שם במצב של מיעוט מחוסר יכולת, באותן המסיבות כבעיריית ירושלים? ודאי, יימצאו יהודים שיתנו את הסכמתם גם לכך; אולם מה יש לייעץ לאלה, שאין בכוחם לסבול עוד מצב זה? תארו בנפשכם למשל את המצב הבא: הממשלה מקימה את "הפרלמנט". מרביתם המכריעה של היהודים מתנגדים להשתתפות בבחירות, ואולם יש טיפוסים הרוצים לבחור וליצור ע"י כך את הרושם שהיישוב "משתף פעולה". מה יש לעשות במקרה זה? לשבת בבית בחיבוק ידיים ולצעוק חי-וקיים? כאן מתבקשת מעצמה האוואנטורה, כה בולטת, כה מהתלת, כה קולנית, ששמעה יעבור מקצה אחד של העולם למשנהו למען ידעו איזה זיוף הוא ה"מכשיר הדמוקרטי" החדש למען תחיקה אנטישמית.

או דוגמה אחרת: האוניברסיטה העברית. (הנני קורא עתה בעיתונות, שד"ר וויצמן עצמו כותב על כך שטעה בשיטת ה"חקר" שלו ומציע להפוך בהקדם את האוניברסיטה למוסד לימוד בשביל סטודנטים). בראשו של המוסד עומד אדם, אשר מבחינה מדעית אין לו כל תכונות. אך במקום זה הוא עוסק בגלוי בדרשות נגד הציונות. שלישי ויותר מבין הפרופסורים, משתייכים גם הם לאותה אסכולה אנטי-ציונית. עוד מעט עומד שם לתפוס קתדרה אדם חדש מאותו הסוג, אדון הנס כהן, אותו האיש, אשר אחרי הפוגרום של 1929 כתב עליו כעל התקוממות לאומית של הערבים ואף גידף בעיתונות הגרמנית (הנוצרית) את הנציב העליון צ'נסלור, הלמאי הוא הרשה לעצמו, במנשרו הראשון אחרי הפוגרום, לבקר את "אחינו הערבים". מובן מאליו שאותו אדון כהן זכאי הוא לקבל קתדרה על הר-הצופים... בינתיים מוסרים במתנה קתדרה גם לאדון נורמן בנטוויץ'. אדון בנטוויץ' היה אחד מחשובי האנשים בממשלה בכל שנות המדיניות האנטי-ציונית והאנטישמית. מעולם לא התפטר, מעולם לא מחה – להפך, הוא השתתף באופן אישי בכל ה"תחיקה" הזו: למעשה הוא אחיו הפוליטי של אדון חיימסון. ולמרות נאמנותו זו העבירוהו הבריטים מתפקידו, ברור וגלוי, בגלל מוצאו היהודי, והוא נשאר נאמן לאדונו על אף הכל. לפני זמן-מה הדפיס מר בנטוויץ' ספר על ארץ-ישראל, כזה ספר שאפילו ליאונרד שטיין, שהוא עצמו מן ה"נאמנים" כתב אודותיו באופן קריר ובלתי ידידותי ב"ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני. ואפילו אדון סאקר, שהוא תמונת ראי למשפחת

הציונים ה"מתונים", חירף וגידף את הספר מעל דפי ה"מנצ'סטר גארדיאן". ידוע גם בבירור שמר בנטוויץ' הוגה רעיון, שיש לו נגיעה ישירה ל"אוניברסיטה" שלנו: הוא רוצה להשאירה כמוסד מחקר בלבד, ואולי גם בית-ספר למדעי יהדות טהורים; האוניברסיטה האמיתית לארץ-ישראל, לדעתו, חייבת להיווסד ע"י הבריטים עבור יהודים וערבים כאחד והשפה האנגלית תשמש כשפת ההרצאות. וכיצד נוהגת האוניברסיטה? היא מעניקה למר בנטוויץ' קתדרה לחוק הבינלאומי: ממקום זה עליו לבשר את השקפותיו על כך שהמנדט מעניק ליהודים לא יותר מאשר "זכויות מיעוט" בארץ-ישראל, שחבר הלאומים איננו רשאי להתערב בענייני הנהלתה של ארץ-ישראל ע"י הבריטים, – ודווקא ממרומי הר-הצופים חייבת תורה זו לזרוע אור בעולם כולו! והנני שואל כל קורא: אילו היית צעיר בארץ-ישראל וסטודנט באותה אוניברסיטה – מה היית עושה? היית בשקט משקיף ומאזין כשהופכים מוסד יהודי לקן-נחשים בשביל סנבלטים, למרכז ההרס של התנועה הלאומית וסוכנות לעוזריו של פאספילד – היית משקיף בשוויון נפש ומאזין כילד טוב שאיננו מעלה על דעתו שום "אוואנטורה"?

צעיר מיוחד במינו חי בארץ ישראל; אב"א אחימאיר שמו. צעיר משכיל מאוד הוא, יודע לשונות רבות, פובליציסט רב כשרון והוגה דעות מעמיק. עוד עתיד הוא למלא תפקיד בענייני עולם שלנו, תפקיד חשוב, כי הוא שייך לאותו סוג בלתי שכיח של אנשים, הסבורים, כי לא מן התועלת הוא "למחות" נגד עניין רע – לעניין רע יש להפריע, להפריע בפועל, או, למצער, לנסות ולהפריע, בלא לעשות חשבונות רבים בדבר כוחך, אם כבר חזק אתה, או כי עודך חלש. משום שהוא סבור, כי רק בדרך הנסיונות גדלים הכוחות, רק בדרך הפעולה נעשים, בסופו של דבר, חזקים. אב"א אחימאיר היה מנהיגם של אותם הצעירים בתל-אביב, שערכו הפגנה נגד מיסטר שילס בעת ביקורו החביב מיד אחרי הפוגרום של 1929; אב"א אחימאיר היה זה, שהמשרה אסרה אותו והיכתה אותו ברחוב אלנבי בתל-אביב אחרי ההפגנה נגד המיפקד; אב"א אחימאיר שוב יושב בבית-הסוהר, משום שהוא השתתף ב"אוואנטורה" לכבוד האדון נורמן בנטוויץ'. פריסת שלום לך מרחוק, אב"א אחימאיר, מורנו ורבנו!

לפי שעה מעטים בארץ-ישראל אלה המוכנים ל"אואנטורה" – אך מספרם ילך ויגדל; והישגיהם יגדלו גם בכוח ובחשיבות. הרי אין להניח שהיישוב כולו, תמצית ההתלהבות הלאומית של שלושה דורות, יניד בראשו מתוך הסכמה לפעולותיהם של חבורת זרים, אשר האמצעי היחידי שלהם לשלוט על ארץ-ישראל הוא הפרת מילת-כבוד. הם הופכים את החיים בארץ-ישראל למאוד בלתי-נוחים עבורנו. והרי זה ברור מתמטית שיימצאו בארץ-ישראל יהודים, אשר יחפשו אמצעים כדי להפוך את חייהם לבלתי נוחים, ואולי אף יותר משלנו. תחילה יהיו אלה מעטים, רובם צעירים, והיישוב עצמו יכנה אותם "שקצים ואואנטוריסטים"; אך אל חשש יידי, אנשי היישוב, – בזה אחר זה תיגררו גם אתם באותו נתיב חדש. על בשרכם תטעמו את טעמם של בתי הסוהר בעכו ובמוסקוביה [בית המעצר 'מגרש-הרוסים' בירושלים] בגלל אי-תשלום מסים או משום שלא תוכלו לשאת משטרה לא-יהודית בתל-אביב, ואולי אף משום שתצפצפו על אורח-פוגרומיסט הבא אליכם לביקור ידידותי ובכיסו מונח כבר ספר-לבן; ואולי דווקא משום שתפריעו לבוגדים שבכם ב"בחירות" לפרלמנט של שונאי-ציון, או בזמן הרצאה ממרומי הקתדרה לכבוד משטר של שונאי-ציון!

מאסר איננו טרגדיה בשביל הנאסרים עצמם. בעלון תל-אביב "משואות" קראתי תיאור עליז למדי כיצד בחורים מראש-פינה ששולחו לעכו בגלל תעמולת החרם שלהם נגד מיפקד וספירת האוכלוסייה התכוננו למעצרו. פשוט תענוג לקרוא על כך בימים, בהם מושפלים הראשים וה"מחאות" הן ממושמעות. נשמעת דפיקה בדלת: "האם אתם מקבלים את דינו של מפקד האוכלוסין?" "לא באלף רבתי!" "האם אתם שהפצתם כרוזים נגד "מפקד האוכלוסין?" "כן – ועוד איך!" איזה דופק מלא חיים, איזה משב-רוח של נעורים אמיתיים עולה מאותו תיאור קצר... אחר-כך ציוו עליהם ועל חבריהם לנקות את בתי-הכבוד של בית-הסוהר: ואז הם היו לובשים את מיטב בגדיהם עם צווארונים לבנים ומתמסרים לעבודה, וכל חתיכת לכלוך שהם גירדו מהווה כתם על מדיהם של שומריהם ושופטיהם. שתי בחורות, שושנה שמעונוביץ ורעיה ברמן, סירבו לעבוד מכיוון שהדבר יכול להתפרש כשיתוף פעולה והן שולחו עד לבית-לחם. הטו אוזן לצלילי שמותיהן של ערים אלו – עכו, בית-לחם. כמה ערבים הם

לאוזן כשהם קשורים במאסר, ואפילו בעבודה מלוכלכת, לעומת הצליל המביש של המלים הקדושות ירושלים והר-הצופים, כשהן מזכרות בנשימה אחת עם הקן לשמד לאומי.

בית-סוהר איננו טרגדיה כלל וכלל בשביל אלה היושבים בו: זוהי לעתים קרובות טרגדיה בשביל אלה המושיבים אנשים ישרים במאסר.

בריטניה זכתה להגיע עכשיו לשלב זה: היא שולטת בשטחים הנתונים למרותה ע"י מאסריהם של אנשים ישרים. היא הביאה לידי כך שבהודו בושה היא היום בשביל פטריוט הגון להישאר בבית: "הבוגד הנני – שואל האיש – שעדיין חופשי אני ולא במאסר?" והמוחות המטומטמים המחברים את המאמרים הראשיים ב"טיימס" וב"ניר-איסט" מלקקים ממש את האצבעות ומתמוגגים מנחת: ראו מה גדול "כוחנו"! המתינו נא שנה, ידידי הנכבדים, קצרי-ראיה, ותיווכחו באם "כוח" יש בכך. בעולם של ימינו אין זה סימן של כוח אלא להיפך, סימן של חוסר-אונים ואיבוד-עצות, כשאומה מתורבתת איננה יכולה להחזיק מעמד במושבותיה אחרת, אלא ע"י הטלתם למאסר של נושאי התרבות ההגונים ביותר מבין בני העם הנשלט. כל ילד בבריטניה יודע – אם כי לא כל עיתון-פטפטן מביע זאת בקול-רם – שהשפעתו של גנדי גדולה היום משהייתה לפני חודש; שכל יום העובר עליו בבית-הסוהר הוא קרב-ניצחון נוסף למען רעיונו.

וזה יהיה גם המצב בארץ-ישראל – אם אמנם נכון הוא, כי אומה חיה הננו עדיין.